



CELDÖMÖKI HIRLAP

=POLITIKAI-TÁRSADALMI-ÉS-SZÉPIRODALMI-HETILAP=

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Celdömök, gróf Széchenyi-utca 12.
Telefon: 55. Csekkszám 17.258.

Felolvas szerkesztő:
NAGY IMRE

Előfizetési árak:
1 évre 6, 1/2 évre 3, 1/4 évre 1.50 P.
Megjelenik minden szombaton.

A nagy magyar lelki egységéről

Irt figyelemreméltó tanulmányt Lakatos Endre áldozópap a Magyar Szemle szeptemberi számában. A keresztény felekezetek együttműködésének szükségességét és lehetőségét mérlegel. Világosan látja, hogy megengedhetetlen állapot az, melyben a római katolikus és protestáns egyházak szembenálló feleknek érzik egymást, holott minden dogmatikai különbség ellenére is megvannak a lehetőségek az együttműködésnek, amire példák is vannak. Mindenekelőtt szükség van egy hidepítő közös bizottságra, mely „mindkét tábor embereiből állna, s keressen a közösen megoldandó problémákat. Ez a szervezet aztán gondoskodnék arról kellő propagandával és rábáttalással, hogy mind a két fél erőt közös küzdelembe... Zárt ajtókat mojítt elintézni minden elvi nehézséget, s csak a kedvező eredményeket követni napvilágra, hangolva a társadalmat. Így lassacskán a folytonos ellentéteket el lehetne simítani.

A közönség, mely hozzá volt szokva az állandó torzalkodás-hoz, lassan, hosszú nevelői munka árán hozzá szoknék ahhoz is, hogy mindent el lehet intézni becsülettel, bekesésben, az igazi szeretet alapján.

Igen világosan látja az is, hogy minél hibetlenek vagyunk önmagunkhoz, tehát minél mélyebb hitűek vagyunk, annál nagyobb megértésel tudunk egymáshoz hajolni. Ezért a felekezeti üdésnek sohasem az igazán mélyhitű egyének voltak a kezdeményezői vagy éppen kardfogatói, hanem azok, akik a maguk gyengéit, sokszor erkölcsi hitványságát, vagy merő korlátolt észjárásukat akarták elfeledni vagy éppen „jóvátenni” a felekezeli viszony állandó rotálásával, egyházpolitikai csatározásokkal. Állások be-töltésénél a vallás előzetes kikutatásával vagy éppen reverzáliss szedésével. Jól esik tudni, hogy ez, utóbbi terén a katolikus és protestáns egyházak legkötönyebb, bár egyáltalán nem hangoskodó képviselői messzeemenő erőleztéseket tesznek, hogy a reverzálás lehetőségét megszüntetve, ez a mérgegtető kibúzák a magyarok testéből. A keresztény egység útjából ezzel a legnagyobb türelmes és akadályt foglalkoztatni.

Ezzel valóban megnyíl a nagy magyar lelki egység felé az út,

Nyilatkozik a 80 éves Méhely professzor

Egészen elvonultan él Pösén

Abban a nehéz küzdelemben, amelyet a magyar szellem legjobbjai a népi magyarság lelemeléséért vívnak, hosszú ideig tájékozatlanul álltunk — nélkülözök részben ma is — a tudomány segítségét. Azok között a kevesek között, akik bitünek — politikai áramlatoktól függetlenül — kezdetről fogva tételes törvényekkel igazolták, a legelső helyet foglalja el Méhely Lajos, akinek most fínnepekkül nyolcvanadik születésnapját.

Egészen elvonultan él Pösén, és ebben a kis vasmegyél faluban ült meg nyolcvanadik születésnapját; érdeklődött munkája és tanítványai felől s az alábbiakban közli a figyelemreméltó válaszokat.

A tudós menetele tölt.

Előre kell bocsátania — mondta —, hogy falusi otthonában Budapesti könyvtára nem áll rendelkezésre s így csupán emlékezetéből erednek az elmondottak.

Első kérdésünk tudományos munkássága összefoglalását kérte. Aki eddig csak Méhely Lajost, a fajvédőt ismerte, megtepedőssel értesül az erre adott válaszából: milyen hatalmas, hosszú, mely sikerekkel tele tudományos pályafutás áll-e téri mögött, aki már 17 éves korában az egyetem katedrára közelébe jötté ámu-laliba az állattan tudósvilágát fel-felédésével.

Most — hangzott el első kérdésünk —, hogy betöltötté nyolcvanadik esztendőjét, ház évizedes tudományos munkásságának legfontosabb eredményeit miben foglalhatná össze?

— Most betöltötté nyolcvanadik életévemben abban látom munkásságom legtöbb eredményét, hogy megtanítottam a magyar zoológusokat biológiaiilag gondolkodni. Amikor az „Állattani Közlemények”-et megalapítottam, az első kötetben leszögeztem a kutatás értelmét módját és célját. „Emlékeztetve buvárkodjunk” című cikkemben kifejtettem, hogy

a kor színvonalán álló kutatóknak nem szabad megelégednie a egyszerű megfigyeléssel és egyszerű leírásával, hanem mindig lapkodnia kell azok okát, célját, a környezetre gyakorolt befolyását is kideríteni. Az én — egy kis könyvtart kitévő — munkáim mindegyike ebben a meggyőződésemben látott napvilágot s ma megelégedéssel állapíthatom meg, hogy az én példaadásom nem maradt követők nélkül, amivel lényegesen emelkedett a magyar tudományos állattan színvonala. A hazai állatvilág megismerését is előmozdítottam számos munkámmal, mert feltártam eddig teljesen elhanyagolt területeket. Műveim, melyekben a tudományos világgal számos hazai állattani kutatómertet meg, az állattani ismeretnek ma is nélkülözhetetlen kútfője. Ezenkívül számos olyan anatómiai és fejlődéstörténeli újdomsgát is felfedeztem, melyeknek legrovidebb ismertetése is lapokra terjedne.

A tudós itt részletes magyarázatba kezd: hogyan fedezte fel az ósméhek állatszerveit s bizonyította be a német és angol tudósok tévedését ezzel kapcsolatban. Számos hasonló a tudományos világot zgalomba ejtő felfedezés fűződik e szikár nyíl, de makacs, aróú úr életéhez. Éppen ez a csodálatos életet művelő, hogy ezekből a pontos, hideg fejű kiszámított tudományos eredményekből az ész felől: belülről jutott el azokhoz a fajvédelmi elvekhez, melyek nemcsak nemzetünk fennmaradását fogják biztosítani, hanem, ahol csak fajvédelemről szó lesz a világon, nélkülözhetetlenek lesznek. Párbeszédünk lassan e felé terelődik. Második kérdésünk már egyenesen az antiszemizmusról szól:

Észrevette-e, hogy tudományos munkássága népszerű eredményeit a sajtó túlnyomó része negatív módon egyoldalú harca basználta fel: a felszínes anti-

szemizmusra; hasznosnak tartja-e a magyar faj szempontjából a pusztán negatív fajvédelmet?

— Ahhoz a felszínes, jelzavas antiszemizmushoz, melyben egyes újságok tobzódnak, nagyon kevés közöm van. En szigorúan tudományos alapon mutattam ki a zsidó fajta veszedelmes tulajdonságait, s az észak-és közép-európai népekkel való keveredésük átkos következményeit.

Az antiszemizmus a magyar fajvédelemnek nagyon fontos, de korántsem egyedül kelléke. Legfontosabb a magyar fajnak vérbeli megfeszítése, a fajl öntudat felébredése, és megerősítése. De épp oly fontos a magyar szellemi és anyagi megerősítése és életszínvonalának felemelése is, amit csak tudatos nemzetneveléssel, célirányos szociális intézkedésekkel s az anyagi javak becsületes arányosításával érhető el.

Véleménye szerint tudományos eredményeinek hatására a magyar fajvédelmi politika pozitív eredményeket ér-e el?

— Azt hiszem, hogy az én két évizedes fajvédő munkásságom sok pozitív eredményt értelt meg mert hiszen ami e téren legújabbán kezd megvalósulni, azt én már évizedek óta szorgalmaztam. S ha az én epigonjaim engem félre is toltak útjukból, nyolcvanadik születésnapomra az ország minden részéből oly sok hadóság, egyesület és derék magyar ember hangszólította előttem fajvédelmi munkám értékét, hogy abban magam sem kételkedhetem.

Ennek a tudományos munkának van-e folytatása a fiatalabb nemzedékekben? S ha igen, kiket tart annak?

— Az én tudományos munkámmal Igenis lesz e máris van folytatása. Jeles tanítványaim egész raja halad az én nyomdokaimban. Ezek legkiválóbbja a zoológia terén: Ábrahám Ambur szegedi egyetemi tanár. Kes-selyák Adorján szegedi főiskolai tanár, Méhes Gyula tanügyi főtanácsos, Mödlinger Gusztáv budapesti c. egyetemi tanár é Wolsky Sándor a tihanyi Biológiai Intézet helyettes igazgatója. Az embertan terén Malán Mihály kolozsvári egyetemi tanár s a fajvédelem terén Boonyák Zoltán fővárosi igazgató.

Eddig tart a nyolcvan éves Méhely Lajos nyilatkozata. Nem méltán akarjuk őt ezen a helyen, ehhez túlságosan kicsi a helyünk, csak emlékeztetni aka-

s akkor remélhető a nagy kőltő, Zrinyi álmának valóra válása: minden felekezet a legelőbb-let teszi bimagaga tagjának megértésért, ahelyett, hogy a mástól ügyeknek téríteti. S akkor

egészen bizonyos, hogy Isten országba a hitetlen szem előlt is láthatóbb lesz. S bátarsa alatt a keresztény társadalom valóban méltó lesz nevére: a Krisztus egyetemes egyháza lesz. P. D.

Ára 12 fillér.

runk az elhagított nagy tudóra, akiről nemcsak ellenfelei, barátai is könnyen elcsúsznak. Pedig nemcsak munkájának eredményét meggyőzőtlánok számlunkra, hanem módszerrel példaadóak. Méholy Lajos igaz magyar tudós: kevés beszédű. Világos, tárgyilagos írásában nyugodtan és higgadtan foglal össze és magyaráz meg olyan kérdéseket, amelyekről tróki és politikusok a legtöbbször csak forró fejlel és indulatlat tudnak és tudnak beszélni. Fajszertőlünknek, akár csak antijudizmusunknak is, sohasem érzelmi, hanem mindig csak értelmi indítékat kereste, sohasem a zsidóság ellen, hanem mindig a magyarságot harcolt. S ez fontos különbség és ma nagy fogalmi zűrzavarban, amikor a tudomány herkeiben is oly sok az antiszemita, de oly

kevés a magyar-elvű. Méholy Lajos elsőnek ad tárgyi tartalmát a fajvédelem felszavának: ő kezdetül fogva a tudományban megindokolt preventív intézkedések összességét értette alatt. Varsójelek és felhárjak számalval és százzaléval bizonyította, hogy van is mit védeni: a parasztság lazítván magyarságra nem parasztládók lázálma csupán, a parasztságot a fajvédelem jeyébe megindított küzelem nem szemlélomharc. A budapesti „magyar” sajtó elhallgathatta jubileumát: a magyar fajvédelem, melynek tudományos hátterét ő szervezte meg, el nem hallgatható többé. Hangosabbak és ügyesebbek túlléhalhatták: műve kitöréhetetlenül ő törekvéseinkben. Elő a ható erő, mely még ezután kapja meg igazi jelentőségét.

a többi műgyantákról, melyeket egyáltalán nem ismer iparunk. A plexiglas, az a zsenialitás találmánya, melyvel pillanatok alatt be lehet foltozni az állított repülőgépbaklatot, a buna, mely értékeeseb és tartósabb a gumínál, a mipolán, mely az ólomot helyettesíti súlyának egy töredékében, az új nyomdabetétek anyaga, mely tartósabb, könnyebb és egyszerűbben elűjja a nyomdász feje fölé az ólommergéses felhőjét, mind előállíthatók hazai anyagokból. Gyártási eljárásuk nem titkok, csak be kell rendezkedni rájuk. Sürgösen, mert Európában elfogalt rangukat nem utolsósorban iparosodásunk foka határozza meg.

A műanyagok, pótnyanyagok iránti undor jogtalann. Tevednek, akik azt hiszik, a háború után megszűnik a mesterséges anyagok jelentősége. Sőt, inkább szarványakat fog kapni, mint a répacukor, az alumínium és a salétrom. Soha ennyi nagyreményű újítás még nem született, mint a mai háború körül.

Mi ennek a magyarázata? Az, hogy a tudomány és technika elért a lehetőségek határához. A föld kincseit feltárta. A sztratoszférától a tengerfenéig kikütalet és felhasználható anyagokat. Kéz nyersanyagokban tehát aránylag zárt világban áll most az anyagokból dolgozó vegyi tudomány. Most már minőségű fejlődésre kényszerült, a meglévő anyagok felhasználhatóságát kell különböző kombinációkkal fejlesztenie.

Innen, hogy a mostani háború nem egy-két hanem egész sereg új műanyagot dobott be az iparba. Szűdületes gyorsasággal folyt a további finomítás és tökéletesítés, úgy, hogy mire beköszönt a béke, egész sor újítás várja majd az alumíniumhoz hasonló sikeres pályafutás kezdetét.

A buna és a többi találmány tehát sokaságában is korszerűköt jelentőséret. Ezek az új anyagok velünk jönnek majd a létsébe is és ott fogják csak igazán éreztetni előnyüket és könyvnyitéseiket. Könnyebb teszik gyártást, munkálást, iparosítást és felhasználhatók életét, olcsóbbá sok használatú tárgyunkat, bizonyos mértékben től a használatukban pedig világotlittak: és gazdasági örömlátásokat is hozhatnak, mint a chilei salétrommal történt a tizes évek háborújában.

Addig pedig nem elég a tervezés. Be kell gyártásukra rendezkednünk már most Minden forrás a rendelkezésünkre áll: nyersanyag, gyártási elv, munkaerő. Csak vállalkozási kedv kell hozzá és igazi magyar tőke, mely tudatosan magyar érdekekért harcol.

Vitára nincs idő. Minden hatalom ereje vérső megfeszítésével fejlesztési műanyagipart. Nekünk is kötelezősügnünk, mert országunk háború után remélt fellendülése, a magyarság köznepeurpa hatalmi állása függ attól, milyen gazdasági jelentőségű dolgozókat azért iparunk segítségére. Helyünk és jelentőségünk függ ettől az európai törképen.

G. N. Z.

A magyar műanyag-ipar lehetőségei

Minden forrás rendelkezésünkre áll: nyersanyag, gyártási elv, munkaerő; csak vállalkozási kedv kell hozzá és igazi magyar tőke, mely tudatosan magyar érdekekért harcol

Bántó érteleme van a pótnyanyag szónak előttünk. Fázunk a műgumitól és a műrost szónak már a hallatára is borzadunk. Az elzsenzav alighanem az elnevezésnek szól. A pótnyanyag szóösszetételben az értekelenséggel fogalma is benne van. Pedig vannak műrosteok például, mint a műselyem és műpamut, melyeknek régen behódoltunk és elterjedésükben nem találunk semmi kistestvalót. A másik hiba a megszokásban rejlik. Magsér-tőlünk ha rézkilincseltet ezután alumíniumból gyártják, pedig ez sokkal jobban megfelel a rendelkezésnek, könnyebb, olcsóbb és celazerebb. De nem jut eszünkbe feltorjányt azért, mert telefonunkat bakelittől készült. Pedig ez is műanyag, Az, hogy ma már a legmodernebb repülőgépek csapágyai is könnyű, tisztítható, törhetetlen és saválló bakelittől készülnek, csak az elektromos iparban befutott karrierjének betetőzését jelenti. Nincs többé csapágybeolvasás, törés és rozsdásodás. A vegyi és lakipar pedig meg sem lehet e nemes műgyanta nélkül.

Az európai ember, aki évtizedeken át a hejősnépekkel boldogította nyersanyagbőségével, lekínzhatetlen ellenségeséssel gondolt meg a „müko”, „műia” nevére is, pedig ezek a saját országának termékeit pótolják hazai anyagokkal. Fontosabban helyettesítik igen sokszor helyállótban, mint az eredeti anyagok. Meg kell szoknunk a műanyag gondolatát és meggyőzősügnünk nevéket, mert közülük igen sok valók marad a nyersanyagien sőt ön is és iparunk nélkülözhetetlen akútörészévé válik. Nem azt ha a magyar vásárló és iparos már most fellelmeri jelentőségüket és segít elosztani a körülötti fátyságon balhiedelmeket. Mert lesz idő, amikor sajnálni fogjuk, hogy nem rendezkedtünk be hazailag gyártható műanyagok előállítására.

A háború mindig előtérbe tolt a pótnyanyagok kérdését, különösen Európában. Emlékszünk a Napoleonai háborúk „cukorkalándjára”, amikor az „teoton” és „népszertű-

len” répacukor hődtőlőjtára indult. Azóta minden kénszer nélkül tartunk ki e cukor mellett: a régi nádcukor jelenüi számunkra ma már az exotikus különlegességet. Felmerül a gyanú: nem a háborús kénszer volt az egyetlen rossz iz az első répacukron?

A világháború már a műanyagok egész sorát indította el dialadulóján. Elég, ha megemlékezünk az alumíniumról, mely szintén műanyag, hiszen a tömítdőből állítható leg nehezebb fémek pótlására, az antilitesetek és a salétromot, amit azóta is az olcsóbb mesterséges üton állít elő Európa vegykonyhájá az elmaradt chilei szálitányok pótlására. Az alumínium azóta sem jutott el dialadulójának csúcsára, még sok siker vár rá állandóan új és új területeket hódít el a nehezebb fémek elöl. Es senkinek sem jut eszébe már pótrésznek nevezni. Amintohoz azt is kinevetünk, aki a kockacukrot például pótcukorként hívta.

Alighanem természetes fejlődésről van itt szó, amit a tudomány előbb-utóbb megtett volna, csak a háborúk gyorsították útját. Legjobb lesz tehát, ha nem a mi ellen- vagy rokonszenzünk szerint félünk az új anyagok felett, hanem a tudomány álláspontjára helyezkedünk, mely ezeket a sokszor igen egyszerű alapanyagokból előállított készítményeket a saját új eredményeinek fogja fel.

Ha pedig a folyamat természetes, jó lesz minél hamarabb beleilleszkednünk. Tudjuk, hogy a nemzetek harcában döntő fontosaság a nyersanyagkérdés, amit hazai anyagokból gyártott műanyagokkal, az új vegyi ipar nagyarányú hazai fejlesztésével meg lehet oldani.

Magyarország különösen gazdag a legtöbb új anyag — tehát nem pótnyag — kellekében. Tíműtőlünk Európa leggazdagabbal közé tartoznak, mégis, hosszú semmittevés után alighogy indul alumíniumtermelésünk. Telegyantuk kwareccal: szerves üveggyártásunk ellenben egyáltalában nincs. A műgyanták minden fajtája megtalálható nálunk: mégis külföldön préselt bakellit is forog nálunk közkézben, nem beszélve

érdemes tanulmányt írt Ávédik Felix, a büntetőtörvényekhez másodolnoka, az Anya- és gyermekvédelemben. Régóta üszködök sebe a cselédkérdés a társadalomnak, s nem lehet letagadni, hogy a seb azért mégseedik meg ma is, mert elromlott a cseléd és a család között az alapviszony. Az az alapviszony, amelyet a tanulmányról megállapítsa szerint is talán leghelyesebb a két sző rokonságra fejteket: a cseléd szó a családból való tartozást jelenti. Ezt a viszonyt rögzíti a törvény is: „A cseléd szolgálatbátpésével a gazda, illetőleg a családja házanépének tagjává válik.” A cselédnek kotelzettséget vannak a családdal szemben — de a családnak is a cseléddel szemben —, s a társadalom tétel második feléről szívesen feledekzik meg. A „háztartási alkalmazottnak” ma már semmi köze sincs a családnhoz, viszonyukat nem érzelmi motívumok szabályozzák, hanem szerződés. A cselédkérdés alapprobémája a cseléd fogalmának elszakadása a család fogalmától, — ezért felel a közvélemény akkor, amikor azt hiszi, hogy a cselédkérdés pusztán törvényekkel is meg lehet oldani. Az Anya- és gyermekvédelem tanulmánya is a közvéleményt fejezi ki, amely szerint „A cseléd védelméről általában gondoskodik a törvény, ellenben a munkaadó járára sok visszaélésnek gátt nem állít”. A tanulmányról tehát csak hatóság rendelkezéseket ajánl orvosságként, ezek valóban egytől-egyik szűkecségek és hasznosak is a közönség számára, a problémát azonban nem fogják megoldani.

A cselédkérdésről

Az alapviszony megromlásának okait is meg kellene egyszerű nyilvánosan keresni, meg kellene vizsgálni a folyamatot, amely háztartási alkalmazottat cselédből, s szembe kellene nézni a kérdéssel: a családnak vajon nincsenek-e talán nagyon is súlyos mulasztásai a cseléddel szemben? Ne csak védjük magunkat a cseléddel szemben, hanem próbáljunk meg közeledni is hozzá. Megint csak a fion példára hivatkozunk, mint annyiszor már: nem hiszük, hogy pusztán a törvények teremtetek volna példának barmónál a fion családok és cselédök között. A cselédkönyveken, a földnyilvántartákon, orvosi és rendőri iratkezeéseken túl, valahol is lehetnek kell keresni a megoldás módját, s ezeket a módokat talán nem is kell — paragrafusokba szedni.

A posta felhívása a közönséghez!

A postavezérlő igazgatóság felhívja a közönséget, hogy légi riadó esetén annak megszűnéséül számított 12 órán át a távbeszélőt mind a helyi, mind a távolági forgalomban csak elkerülhetetlenül legszűkecsébb esetben vegye igénybe. Nagy közérdekű füződik ugyanis ahhoz, hogy ilyenkor a távbeszélő-bezrendezés és összeköttetés elősorban a légítamaddal kapcsolatos hatóság és közérdekű beszélgetések céljára álljanak rendelkezésre és forgalomtorlás ne keletkezzeik. Ha a felhívásnak nem lesz eredménye, a posta a szóbanforgó időre a magánátvbeszélőt forgalmat a szűkecsébb mértén fel fogja függeszteni.

